

proračun za l. 1879. Konservativci hudo grajajo pometanje s denarjem, liberalci se pa tako slabo in revno branijo, kakor še nikoli do sedaj. Sila pač kola lomi in sili tudi liberalce priznati, da se nam vsem tako slabo godi, kakor še nikoli do sedaj. Treba je spremembe, treba je drugih bolj-ših poslancev, kakor so nemški liberalci, ki so v 18letnem gospodstvu prišli v vsakem obziru — na kant! Posebno grenko je za nje, da bo ves trud, 10letna cenitev gruntov, in več kakor 22 milijonov goldinarjev potroškov bržčas zastonj. Kajti vse kaže, da bo še treba 3letnega truda in vendar vse pisarije in cenitve zemljišč utegnejo biti neporabne. Vsaj grof Leon Thun je tako trdil, a ovrget njegove bojazni nihče ni s tehničnimi dokazi! Szegedin je še zveča pod vodo, daleč na okrog pa se razlega strašen smrad gnjijočih ljudi in živine. Bati se je kaže bolezni. V Bosno vre vse polno magjarskih Judov in uradnikov. Hadži-Loja si je dal ranjeno nogo pod kolenom odrezati. V Mostaru so našli mnogo skritega orožja. Kristijani so nezadovoljni, mohamedani pa kujejo zarote!

Vnanje države. Največ preglavic dela evropskim turkoljubom bolgarska Rumelija. Ta dežela bi se imela po odhodu ruske vojske 3. maja prepušiti sultanu. Toda Bolgari se temu ustavljajo ter žugajo vsakega Turka ubiti, ki bi jim v deželo prišel in jim branil združenje z Bolgarijo. Iz te zadrege si hočejo sultanovi prijatelji pomagati s tem, da bi 15.000 vojakov na 2 leti se tje poslalo na stroške Bolgarov. Vojake bi dali vsaki nekaj namreč: Angleži, Francozi, Nemci, Italija, Rusija in pa mi Avstrijanci. Vendar še ni gotovo, da bi se vevlade tukaj pogodile. Med tem se pa Bolgari močno orožajo. Sliši se, da hočejo 12. aprila izvoliti kneza: ali princa Battenberga, ali kneza Milana ali črnogorskega junaka Božo Petrovića. Grki so tudi evropske vevlade poprosili, naj jim pomagajo do turške dežele, kolikor so nje obečali jim v Berolinskem miru. Sultan je proti bolgarskim vstašem v Macedonijo poslal 20 bataljonov, v Albanskem pa 60 odličnih narodnjakov dal ugrabiti in zapreti. — Angleška kraljica se je podala v Italijo. Nemška cesarska rodbina je močno iznemirjena. „Bela žena“ se je prikazala v cesarske palači, da je vojak na straži stoječi zbežal strahu. Reklo se je, da bo zopet nedko iz cesarske rodbine umrl, in res je že drugi den na odru ležal najmlajši sin kraljeviča naslednika, princ Waldemar. Prikazen „bele žene“ baje opazujejo že več sto let! Zulu-Kafri so vdrli v angleška posestva v Afriki in grozno klali in ropali. Generala Pearsona imajo v Ekowenu zaprtega in čakajo, da se jim od glada prisiljen uda. Vendar upati je, da bo rešen, ker ste že 2 angleški ladiji par regimentov pripeljale v Natal na pomoč! Birmanski kralj pripravlja vojsko zoper Angleže v Indiji. Kralj je še mlad, 20 let star, odločen in bojevit. Nedavno je vse sorodnike poklal, da bi ga kateri ne izpodrinil.

Za poduk in kratek čas.

Iz Gradca do Sarajeva.

(Dogočki iz življenja vojaškega duhovnika v bosenski vojski l. 1878.)

XV. Popoludne 20. avgusta obiskal sem v društvu že gori omenjenega brata frančiškana najbolj vrlega katoliškega Bošnjaka v Žepčah: mnogo skušenega Štepana. Kaka priprostost, skromnost, velikodušnost je bila tu najti! Dobro mi je djalo, muditi se pri tako poštenej in blagosrčnej družini. Hišni gospodar naju je že pri oglu čakal, in po prvem prijaznem pozdravu takoj po lesenih stopnicah v gornje nadstropje peljal. Spodej nahaja se klet (magaza) in živinski hlev (ahar). Zgorej ste dve sobi (odajč): stanica in spalnica. V obema je bilo vse čedno pomito in pospravljeno: okua (pendžeri), polica (rafa), tla, tramovi in vrata. Po sobi, v kateri biva družina po dnevi, bili so razprostrti pisani sagi (tepihi čilimi), na katerih so stali kraj stene (duvarom) mehki vanjkuš (jastuci). V kotu za dvermi si našel okroglo - turnasto, ilovnato peč (furuno), ktera se kuri od znotra v hiši zaradi kave, ktero Bošnjaki vsaki čas kuhajo in zaradi čibuka, ki se vedno puši. Pri peči so slo-nele železne, dolge in tenke klešče, s kterimi se donaša ogenj na lule. Prišedši v sobo, sedli so brž križnoge: mati, oče, 2 hčerki, 2 sinka in fra Mato. Jaz sem se le okorno in nespretno spuščal na tla, da bi si ne polomil nog, kterih nijsem vedel, kam bi jih vteknol, da bi ne bile nikomur na poti ter bi sam ne sedel pretežko. Na sredo med nas se je postavila nizka mizica (sofra) in na njo je gospodinja nalomila brez noža kuruznega, krhkega kruha in belega domačega sira. Štepan pa je iz police vzel zavitek finega duhana z gladkim cigaretnim papirjem ter ga djal zraven sira na dragovoljno ponudbo. In vsak se je poslužil predložene hrane, kolikor se mu je spoljubilo. Med zmerno južino smo se razgovarjali o raznih stvareh. Posebno sivolasi Štepan je znal gladkim jezikom živo slikati grozovitosti, ktere so učinjali kristijanom brezsrčni turčini. Ah! zdehnul je večkrat, ti brate dragi! ti ne veš, kaj je turški zulum — nasilstvo. Tule glej! mi smo katoliki, ali sveti križ ne visi na steni. Gotovo se čudiš, prijatelj! da v krščanskej hiši nij svetih podob. Pa, gorje ti! ako je našel turčin kaj takšnega pri tebi. Pri prvem koraku v sobo ozrl se je na steno in, ako je zapazil sv. križ, zgrabil ga je zobmi škripajé ter ga zdrobil na kosce. Zato imamo vse take reči shranjene v kleti. Ali, živila vaša brabra vojska in živil vaš car Franjo Josip! odslej se veselimo, močno veselimo, da bodemo zopet zamogli brez straha živeti po svojem svetem zakonu, kakor so nekda naši očetje. Mož je govoril lepo pa krepko, da bi ga bil rad še dalje poslušal, ko ne bi bila prinesla mati črne kave rekoč: izvoli

gospodine! vem sicer, da je pri vas hadet — navada — piti belo kavo, ali oprost, jaz ti je nijsem mogla pripraviti, ker so mi neprijatelji edino kravico odgnali. Jokala, upila, prosila sem, naj mi jo za božjo voljo pusté, da bi imeli otroci kaj-maka (smetane) in jogurta (kislega mleka), ali šli so ž njo lupeži, kakor da ne bi čuli prošnje. Bože jim odpusti to zlobnost, to silno grehoto! Odpusti jim! Odpusti!

Poslovivši se od teh ljubeznjivih dušic, pogledal sem še v katoliško šolo, ktero je mladi, za vse dobro in lepo vneti, frančiškan še le pred nekaterimi mesenci odprl. Obiskuje njo kakih 30 do 40 krščanskih otrok. Ob steni majhne temne sobe visele so 4 svete podobe, tablice z latinskimi početnimi črkami, slovami in besedami, karta Evrope in karta turškega kraljestva. Šolstvo bosansko je še v otročjih opankih. Le v največih mestih najdeš početne in še te slabo uredjene šole. Najizvrstnejše so še krščanske, posebno katoliške, ktere oskrbljujejo za fantiče oo. frančiškani, za deklice usmiljene sestre, upeljane pred 7 leti iz Zagreba v Bosno in Hercegovino. Mohamedani imajo sicer mnogo šol, ali jim skoro toliko koristi, kakor da bi njih ne bilo. Ker mislijo, da je v koranu — svetej knjigi — vse zapopadeno, kar treba človeku znati, zahtevajo, da se otroci samo korana učé. Razločujejo pa navadno 3 vrste šol in te bi bile: 1. Ljudske šole (džuduk mektebi), katerih je največ; skoro pri vsakej džamiji uči ondotni hodža deco moliti, redko čitati in še redkeje pisati. Pisar, spreten, zveden pisar, to je Turkom uže prebrisana, učena batica. On uže ima pamet, da bi paševal, če ne celó careval. V takej ljudske šoli čepijo otroci na zemlji ter kričijo za učiteljem, kateri jim glasno narekuje posamezne stavke in izreke koranove. V Sarajevu sem večkrat imel priložnost poslušati to neznano kričanje na vse grlo. Hodža, ktero ime pomenja to, kar naš učitelj, sedi na vzvišenem kraju in drži v roki dolgo leskovicó, da kaznuje neporedneže. Za odpočitek si speče kave, za ktero je uže vse pripravljeno, in zapali bojali — lepo pisani čibuk. Med tem razgraja deca, da pokajo tramovi. V teh šolah se otroci najbolj nalezejo sovraštva do kristijanov, do „Vlahov“, kakor jih tudi imenujejo. Mnogokteri krščanski oče mi je pravil, kako so mohamedanski paglavci jegovega sinka pretepali samo za to, ker je on nečisti „Vlaše“, oni pa so izvoljeni turčini. 2. Mestjanske šole (mektebidžidži), ki so bile neki osnovane za sultana Abdula Medžida, da bi se v njih otroci vsake vere podučevali v različnih predmetih, kakor v računanju, v zemljepisju, zgodovini itd. V Sarajevu in Mostaru se nahajajo take visoke šole. 3. Bogoslovne šole (medrese), v katerih se mladenči pripravljajo za duhovnike in sodnike. Učijo se arabskega jezika, koran čitati in razlagati, turškega prava, turške zgodovine in nekaj matematike. Največ časa pa potrošijo pri učenju korana na pamet, ali,

kakor sami pravijo, „na izust“. Komur se posreči, da si zapomni vseh 114 poglavij (sur) te „premodre“ knjige, dobi iz Carigrada od šejk-ul-islama, glavnega poglavarja mohamedanske cerkve, častni naslov „hafiz“. Kedar dovrši dijak (softa) svoje šole in napravi izpit, postane hodža pri kakšnej džamiji ali kadija pri kakšni sodniji. Te površne črtice o bosanskih dosedanjih naučnih zavodih za povzdigo omike in olike naj zadostujejo začasno; pozneje pri opisovanju Sarajevskega mesta še bode obširnejši govor o njih. (Dalje prih.)

Smešničar 14. Pri skušnji je učitelj vprašal učenca: Koliko prstov imaš na rokah in nogah? Učenec, ko je na rokah prste preštel, reče: na rokah 10, na nogah pa danes ne morem prešteti, ker sem zavoljo skušnje obut.

F. Lavrenčak.

Razne stvari.

(Svitli cesar) so za povečanje šole v Monšbergu podarili 200 fl.

(Nezbojšljivec.) Marko Horvat je všel iz celjske ječe pa komaj prišedši domov v Šalence ormožkega okraja ukradel Jeri Čurinovej več reči 27 fl. vrednih. Pri tej kraji so tata ugrabili in zopet sodniji izročili!

(Baroninja Adelina Vay) v Konjicah je za udove in sirote v Bosni padlih vojakov darovala 200 fl. kojih je spečala iz knjig od nje izdanih.

(Zabodla) se je in usmrtila 17letna deklica pri sv. Lovrencu mariborskega okraja zarad neumne in torej tudi nesrečne ljubezni! Taki samomori so do sedaj med nami bili precej nezaslišani!

(Naglo umrl) je č. g. Kormann kaplan graške škofije še le 27 let star. Zadel ga je hipoma smrt, ko je boleniku delil zakramente umirajočih.

(Pošten mož) se je pokazal g. Mat. Supanec; našel je na trgu v Laškem listino s 62 fl. jo takoj županu izročil in izvedevši, da je lastnik revna kranjska kmetaka duša, se odpovedal vsakej če tudi postavnej nagradi. To je lepo!

(Nova šola) škodljiva očem, v Gradcu je 45 % tedaj skoro polovica šolske dece postala kratkovidna!

(† Umrl) je v Rušah nad Mariborom g. Pavel Glaser, še le 38 let star. Nesrečna ženitev ga je položila v prerani grob.

(Obstrelil) je ob polnoči Jožefa Kurnika, kmetskega sina iz Drvanje, podučitelj gosp. A. V. pri sv. Benediktu v Slov. goricah. Stiri dni poznej moral je obstreljeni po groznih mukah umreti! Zopet nesrečnega ponočnega klatenja nesrečen sad!

(Dijaškemu semenišču) daroval je rajni č. g. Jožef Šuc 20 fl. in č. g. Matija Strnad 5 fl.

(Za družbo duhovnikov) so vplačali čč. gg. Mavčič 15 fl. (za vsem je vplč. 50 fl. ustn. in 9 fl. letn.), Ribar 3 fl. (letn.) Kreft 5 fl. (letn.)

(Dražbe.) Marija Roškar v Tepovi 3124 fl., Marija Tomažič 1823 fl., Juri Robar v Žabjivasi,